

АНДРІЙ ЗЕЛЬНИЦЬКИЙ,
кандидат педагогічних наук, професор
(Україна, Київ, Національний університет
оборони України імені Івана Черняхівського)
ANDRIY ZELNYTSKYI,
candidate of pedagogical sciences, professor
(Ukraine, Kyiv, National Defence University of Ukraine
named after Ivan Cherniakhovskyi)
orcid.org/0000-0002-3910-7329

**Дефінітивний аналіз понять «якість освіти» і «компетентність», їх інтерпретація,
удосконалення змісту та особливості введення в науковий обіг сфери вищої військової
освіти**

**Definitive Analysis of the Concepts of «Quality of Education» and «Competence», their
Interpretation, Improving of the Content and Features of Introducing into the Scientific
Circulation the Sphere of Higher Military Education**

Статтю присвячено аналізу логічних визначень, які містять найістотніші ознаки понять «якість освіти» і «компетентність», їх інтерпретації, удосконаленню змісту та особливостям введення в науковий обіг сфери вищої військової освіти. Зосереджено увагу на характеристиках професії офіцера і вимог щодо формування в нього професійно важливих якостей та компетентностей відповідно до стандартів вищої освіти. При цьому враховано досвід ведення бойових дій військовими підрозділами та частинами Збройних Сил України в зоні антитерористичної операції (далі – АТО) на сході країни. Проведено порівняльний структурний аналіз загально педагогічних термінів «якість освіти» і «компетентність». Уточнено сутність понять «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність» та інших близьких за змістом категорій із застосуванням таких теоретичних методів дослідження: системний аналіз і синтез філософських, психологічних, педагогічних джерел; узагальнення й систематизація теоретичних знань; аналогії, ідеалізації, абстрагування, що дозволило інтерпретувати зазначені поняття, уточнити їх визначення задля введення в науковий обіг сфери вищої військової освіти.

Ключові слова: компетентність, компетенція, стандарт вищої освіти, професійна компетентність офіцера, якість вищої освіти.

The article is devoted to analysis of the logical definitions, which contain the essential features of the concepts «quality education» and «competence», their interpretation and improving the content. The attention is focused on the characteristics of the officers' profession and requirements to forming his professionally important qualities and competencies in accordance with the standards of higher education.

For the last few years the issues concerning the training quality of the officer personnel of the Armed Forces of Ukraine have become especially important. This is due to several factors. One of such factors, which one could notice during the anti-terrorist operation in the East of the country, is a lack of officers' preparedness for a successful conduct of the combat actions. Especially, one can see it at the beginning of the operation. At present, the situation has changed for the better. However, some topical issues, including a military education domain, are left unsolved. Ensuring the quality of military professionals' preparedness is higher priority. In this context the notions «quality education» and «competence» are defined as a compliance degree of the subject's inherent characteristics with the specific requirements. These subjects are: cadets (military students), these characteristics are personal qualities, competences and other professionally important qualities, and the requirement is considered to be a certain level of development of these competences according to the educational standards. Officer's competence is considered to be his obtained abilities for a continuous self-improvement, successful application of acquired knowledge and skills under the conditions of peace and war. Quality assurance of education should be a task of a higher military educational institution. Thus, the introduction of categories «quality education» and «competence» in theory pedagogy should facilitate the introduction of competence approach in educational process of higher military educational institutions and to increase its efficiency.

Key words: competence, competency, standard of higher education, professional competence officer, quality of higher education.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Серед основних проблем військової педагогіки якість підготовки офіцерських кадрів постає як одна з пріоритетних. Її актуальність та значимість особливо проявилася у ході ведення особовим складом Збройних Сил України бойових дій у зоні АТО на сході країни. Реальна практика ведення бойових дій висунула певні вимоги до теорії військової педагогіки. Однією з першочергових серед них є необхідність розроблення концептуальних засад удосконалення якості освіти та інноваційних підходів щодо її реалізації в освітньому процесі вищих військових навчальних закладів (далі – ВВНЗ). Чільне місце в цьому має посісти теоретичне обґрунтування педагогічних понять «компетентність» і «якість освіти» як ключових для розуміння сутності педагогічних процесів, оптимізація співвідношення між їх змістом та об'ємом, здійснення інших логічних операцій та адаптація до введення цих понять у науковий обіг сфери вищої військової освіти, що на даному етапі є нагальною теоретичною проблемою військової педагогіки.

Аналіз досліджень і публікацій... Результати опрацювання автором низки науково-педагогічних, методичних та інших інформаційних джерел свідчать про достатньо високий прояв наукового інтересу до проблем якості освіти та компетентності. Загальнотеоретичні підходи щодо розв'язання цих проблем висвітлено у працях таких вчених: С. Гончаренка, І. Зимньої, В. Кременя, А. Кучерявого, А. Субетто, А. Хуторського, В. Ягупова; щодо якості освіти як ступеня відповідності освітнім стандартам та очікуванням тих, хто навчається – у працях Г. Ковальнової, С. Шишова, В. Кальней; щодо технологічних та моніторингових аспектів забезпечення якості освіти та формування компетентності – у працях В. Беспалька, О. Локшиної, Н. Кузьміної, А. Майорова, Є. Хрикова та ін.

У зарубіжній педагогічній теорії та практиці країн Європи та Америки проблема якості освіти та компетентності доволі часто розглядається спільно з проблемою застосування інноваційних педагогічних технологій, про що свідчать дослідження таких вчених як М. Кларк, Ф. Персиваль, Г. Веллінгтон, П. Мітчел, М. Вульман, С. Сполдінг, С. Ведемейер, Р. Томаста, Маассен та ін. Разом з приділенням такої пильної уваги загальним питанням компетентності та якості вищої і вищої військової освіти, проведений нами аналіз наукових досліджень у цій сфері дозволяє зробити висновок про необхідність удосконалення базового поняттєво-категоріального апарату військової педагогіки та інтерпретації ключових педагогічних понять «якість освіти» і «компетентність» задля введення їх в науковий обіг вищої військової освіти.

Формулювання цілей статті... полягає в теоретичному дослідженні педагогічних понять «якість освіти» і «компетентність», уточненні їх сутності, удосконаленні змісту і введенні їх в науковий обіг сфери вищої військової освіти на основі проведення відповідного дефінітивного аналізу.

Виклад основного матеріалу... Одним з першорядних напрямів досліджень щодо забезпечення якості підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ) є наукове обґрунтування визначень понять «якість освіти» і «компетентність» та їх інтерпретація на основі проведення відповідного дефінітивного аналізу для подальшого застосування цих понять у специфічній сфері вищої військової освіти. Подібному аналізу має передувати опис характерних особливостей професії офіцера як підґрунтя для проведення даного дослідження.

Професія офіцера характеризується як: поліфункціональна – за кількістю покладених на офіцера різноманітних функціональних обов'язків; вербальна – за засобами впливу на особовий склад в умовах безпосереднього та опосередкованого зв'язку з ним; індивідуальна – за формою організації; самостійна – за способами діяльності – без сторонньої допомоги, дріб'язкової опіки з боку керівництва (у межах виконання завдань); полікомунікативна – за обсягом службово-інформаційних зв'язків з періодично змінним колом осіб; розумова – за співвідношенням розумового і фізичного навантаження; творча – така, що в межах виконання завдань не піддається повною мірою алгоритмічному опису; динамічна – за змінними умовами професійної діяльності; стресогенна – за особливими умовами виконання службових обов'язків, що пов'язані з впливом стресогенних факторів середовища і діяльності; з високою моральною відповідальністю за здоров'я і життя особового складу, за підтримання озброєння та військової техніки у стані постійної бойової готовності [1, с. 84]. Наведена характеристика професії офіцера висуває певні вимоги до структури і змісту його професійно важливих якостей та компетентностей, що має знайти віддзеркалення в удосконаленні відповідного категоріального апарату, в тому числі – обґрунтуванні визначень ключових педагогічних понять «якість освіти» і «компетентність» та їх інтерпретації.

Кількість представлених у педагогічній літературі визначень понять «якість освіти» і «компетентність» сягнула вже декількох десятків. З'являються нові визначення і нові інтерпретації (під час суперечливості), що потребує уточнення їх змісту. Процес наукового проникнення в сутність поняття «якість» розпочався з досліджень давньогрецького філософа Аристотеля (4 століття до н.е.). Аристотель приписує категорії «якість» чотири можливих контексти: 1) наявність або відсутність природжених, вихідних здатностей і характеристик; 2) наявність властивостей як тих, що

з'являються, так і стабільних; 3) властивості і стани, притаманні речі та явищу у процесі їх існування; 4) зовнішній вигляд речі або явища [2, с.312]. Наукові дослідження в цій сфері продовжуються й донині. За останні десятиріччя особливої актуальності набула ідеологія загального управління якістю (англ. Total Quality Management, TQM) – метод безперервного підвищення якості усіх організаційних процесів. Цю ідеологію сьогодні сповідує більшість країн світу. У ході застосування вона зазнала певних змін, особливо у напрямі уніфікації та стандартизації. Так, міжнародною організацією зі стандартизації (ISO) розроблено серію стандартів ISO – 9000 та їх модифікацій, де описано основні положення систем управління якістю і визначено відповідну термінологію. У міжнародному стандарті якості ISO:9000 (International Organization for Standardization – Міжнародна Організація зі Стандартизації) поняття «якість» представлене на певному рівні узагальнення як ступінь відповідності сукупності притаманних характеристик об'єкта визначеним вимогам [3]. У великому тлумачному словнику сучасної української мови під якістю розуміється «Внутрішня визначеність предмета, яка становить специфіку, що відрізняє його від усіх інших» [4, с.1423]. Гегель, досліджуючи категорію «якість», акцентував увагу на її властивостях, що є суттю прояву якості в конкретній системі взаємодій чи відносин. На думку видатного філософа – «...будучи внутрішньо обумовленими якістю, властивості відкривають можливості її пізнання і «кордони» як феномена диференційованості якості від інших якостей» [2, с. 312]. Щодо якості освіти, то у Законі України «Про вищу освіту» визначення даної категорії представлено як «... рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти» [5]. Спільними у наведених підходах щодо тлумачення категорії «якість» є сукупність характеристик, властивостей об'єкта, предмета чи суб'єкта, що відрізняє його від усіх інших, а також ступінь відповідності цих характеристик, властивостей визначеним вимогам (еталонам якості). Такими суб'єктами в системі військової освіти виступають учасники освітнього процесу, їх характеристиками – професійно важливі якості та компетентності, а вимогами – визначений рівень сформованості цих компетентностей відповідно до певних стандартів освіти. Тобто, ключовою складовою якості освіти є компетентність.

Проводячи дефінітивний аналіз понять щодо компетентності в освітній сфері, варто зауважити, що й досі остаточно не відпрацьований категоріальний апарат стосовно визначень та тлумачень близьких за змістом понять «компетентність» і «компетенція».

В енциклопедії освіти компетенція визначається як відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки учня, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат [6, с.409]. Запропоноване в європейському проекті TUNING поняття компетенції включає «...знання й розуміння (теоретичне знання академічної галузі, здатність знати й розуміти), знання як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття і життя з іншими в соціальному контексті)» [7]. У Законі України «Про вищу освіту» поняття компетенції взагалі не введено. І. Зімня розуміє під компетенцією «...деякі внутрішні, потенціальні, приховані психологічні новоутворення: знання, уявлення, програми (алгоритми) дій, систем цінностей і відносин, що потім проявляються у компетентностях людини» [8, с.38]. Військові учені визначають компетенції здобувача вищої військової освіти як «...перелік вимог до якості його підготовки відповідно до стандартів вищої освіти, що характеризуються визначеною сукупністю знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, інших якостей і мають бути сформовані у ході освітньої та службової діяльності у ВВНЗ» [1, с.75].

Таким чином, попри різні підходи до визначення та тлумачення цього поняття, більшість учених схиляються до думки, що компетенції є відчуженими від особистості об'єктивно існуючими безоцінними вимогами до якості підготовки суб'єктів освітнього процесу.

Щодо поняття «компетентність», то воно походить від лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний; компетентний – той, що знає, володіє необхідною інформацією, авторитетний у чомусь [9, с.369]. В європейському проекті TUNING «... поняття компетентність включає знання й розуміння (здатність знати й розуміти), знання як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття і життя з іншими в соціальному контексті)» [7].

Більшість науковців, які досліджували проблеми компетентності (В. І. Байденко, І. А. Зімня, Н. Г. Ничкало, О. В. Овчарук, В. І. Свистун, А. В. Хуторский, Ю. Г. Татур, В. В. Ягупов та ін.) розглядають це поняття як підготовленість фахівця до певної професійної діяльності та наявність в нього професійно важливих якостей, які сприяють цій діяльності [10; 11]. У посібниках з військової педагогіки під компетентністю здобувача вищої військової освіти здебільшого розуміється інтегральний показник якості його підготовки, що характеризується здатністю до застосування сформованих в нього знань, навичок, умінь, інших професійно важливих якостей відповідно до стандартів вищої освіти [1, с.75-77].

Поняття «компетентність» у Законі України «Про вищу освіту» представлено як динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [5]. У наведеному понятті присутні як мінімум дванадцять найістотніших ознак: 1) динамічна комбінація; 2) знання, вміння, практичні навички; 3) способи мислення; 4) професійні якості; 5) світоглядні якості; 6) громадянські якості; 7) морально-етичні цінності; 8) здатність особи; 9) професійна діяльність; 10) подальша навчальна діяльність; 11) певний рівень вищої освіти; 12) результати навчання. Розглянемо сутність та короткий зміст кожної з наведених ознак поняття «компетентність», скориставшись їхніми тлумаченнями, наданими у відповідних словникових джерелах та національному освітньому глосарії: вища освіта.

1. Динамічна комбінація – сполучення певної кількості відповідних складових (предметів, явищ, процесів), що поєднані відповідними зв'язками і знаходяться в постійному розвитку (змінюванні), що спричинено діючими на ці складові впливами.

2. Знання, уміння, практичні навички: знання – осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності; уміння – здатність до застосування знань і розуміння для виконання завдань та розв'язання проблем; навички – автоматизовані компоненти свідомої дії людини, які виробляються у процесі їх виконання та повторювання.

3. Способи мислення – вищий психічний пізнавальний процес віддзеркалення дійсності, вища форма творчої активності людини, що проявляється в застосуванні певних методів: порівняння, аналіз, синтез, абстракція, узагальнення, інтуїція, синергетика.

4. Професійні якості – системне утворення впорядкованих складових компонентів індивідуальних психофізіологічних і соціально важливих якостей, які детермінують здатність особистості до певної діяльності, ефективність та успішність її освоєння, а в подальшому можливість виконання завдань та функцій майбутньої професії.

5. Світоглядні якості – система переконань, ідеалів, принципів пізнання і діяльності, ціннісні орієнтації.

6. Громадянські якості – почуття громадянської гідності, громадянського обов'язку, громадянської відповідальності, громадянської самосвідомості; громадянська активність, ініціативність, критичність.

7. Морально-етичні цінності – сукупність прийнятих у тому чи тому соціальному організмі норм поведінки, спілкування і взаємовідносин, що регулюються через орієнтацію людей і особистості на гуманні, добрі, чесні, шляхетні та справедливі відносини.

8. Здатність особи – індивідуальні особливості особистості, що є суб'єктивними умовами успішного здійснення певного роду діяльності.

9. Професійна діяльність – сфера соціально орієнтованої, предметної діяльності людини за ознаками певної сукупності професійних завдань та обов'язків (робіт), які виконує фахівець.

10. Навчальна діяльність – форма пізнавальної і практичної активності того, хто навчається, спрямована на розвиток своєї особистості, підготовку до виконання професійно-трудова завдань і обов'язків, оволодіння необхідними для цього знаннями, навичками і вміннями.

11. Рівні вищої освіти – класифікація освіти, що відповідає кваліфікаційним рівням Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних та/або практичних знань, вмінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань відповідного рівня професійної діяльності: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий) рівень; науковий рівень.

12. Результати навчання – сукупність знань, вмінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Надане визначення поняття «компетентність» є, на нашу думку, всеосяжним і разом із тим – надскладним й перенасиченим різноманітними термінами з різних галузей знань, що утруднює його застосування при вирішенні практичних завдань із забезпечення якості освіти та освітньої діяльності вищих військових навчальних закладів. Це стосується, перш за все, проблем із впровадженням компетентнісного підходу в освітній процес ВВНЗ, що передбачає використання всіх законодавчо закріплених численних компонентів представленого в Законі поняття «компетентність». Певні складності виникають й при розробленні системи компетенцій, як сукупності вимог до підготовки здобувачів вищої військової освіти, та побудови відповідних компетентнісних моделей. До того ж, поєднання зазначених компонентів як складників єдиного поняття має ознаки «хибного кола»: компетентність – через компетентність, якість – через якість

тощо. Окрім цього, з надмірною деталізацією представлено власне психологічні механізми формування компетентності через комбінаторику знань, вмінь, навичок, способів мислення і т. ін. Не зовсім оптимальним, з точки зору законів логіки, є й співвідношення між змістом поняття «компетентність» та його обсягом. Утрудненими виглядають також й наявні можливості практичної педагогіки щодо ідентифікації, кількісного оцінювання та вимірювання рівня сформованості морально-етичних цінностей, громадянських і світоглядних якостей (система переконань, ідеалів, принципів, думки та почуття, спонуки й дії, свідоме і несвідоме, слово й діло, об'єктивне та суб'єктивне тощо), що, як вище зазначено, є ознаками результатів навчання.

З іншого боку, відповідно до міжнародного стандарту ISO:9000, поняття «компетентність» представлено як доведену здатність застосовувати знання і навички задля досягнення визначених результатів [3], що можна взяти як базове для визначення професійної компетентності фахівця. Інтерпретацію наведеного поняття, з урахуванням особливостей професійної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ, можна представити так: «Професійна компетентність офіцера-випускника ВВНЗ є інтегральним показником якості освіти, що характеризує доведену ним здатність до професійного самовдосконалення, до успішного виконання визначених службово-бойових функцій на посаді за призначенням за набутою спеціальністю (спеціалізацією) на основі застосування сформованих знань, умінь, навичок, інших професійно важливих якостей відповідно до вимог професійного стандарту, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти». У наданій інтерпретації пріоритетом є не самі знання, а здатність суб'єкта їх застосовувати в ході професійної діяльності, що тягне за собою кардинальні зміни у підходах до планування, організації та здійснення освітньої діяльності ВВНЗ.

Висновки... За результатами проведення дефінітивного аналізу понять «якість освіти» і «компетентність» та їх інтерпретації удосконалено зміст і уточнено визначення цих понять задля введення їх в науковий обіг сфери вищої військової освіти та подальшого удосконалення на цій основі якості освітнього процесу ВВНЗ.

Перспективи подальших досліджень визначатимуться необхідністю: розроблення відповідних компетентнісних моделей підготовки військових фахівців на засадах введення в науковий обіг сфери вищої військової освіти запропонованого поняття «професійна компетентність»; впровадження в освітню діяльність ВВНЗ ефективного й загальновизнаного механізму вимірювання й оцінювання якості елементів освітнього процесу; розроблення об'єктивних критеріїв оцінки індивідуальних освітніх досягнень майбутніх офіцерів, що сприятиме більш об'єктивному оцінюванню рівня якості освіти та сформованості визначених компетентностей як індикатора для прийняття відповідних управлінських рішень.

Список використаних джерел і література/References:

1. Моніторинг якості підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів Збройних Сил України: наук.-метод. посібник. – / А. М. Алімпієв, І. В. Толок, М. І. Литвиненко та ін.; під заг. ред. І. В. Толока. – Харків. : ХНУПС, 2017. – 244 с. / *Monitoring of the quality of military specialists training in higher military educational establishments and military educational subdivisions of higher educational institutions of the Ukraine Armed Forces: science – methodic textbook*, A. M. Alimpiev, I. V. Tolok, N. I. Litvinenko and others; under the general editorship of I. V. Tolok. Kharkiv, KhNUAF, 2017, 244 p. [in Ukrainian].
2. Новейший философский словарь / Сост. А. А. Грицанов. – Минск. : Изд. В. М. Скакун, 1988. – 896 с. / *Noveyshiyy filosofskiy slovar (The newest philosophical dictionary)*, Comp. A. A. Gritsanov. Minsk. Ed. V. M. Skakun, 1988, 896 p. [in Russian].
3. Международный стандарт ISO:9000. Системы менеджмента качества – Основные положения и словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.pqm-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-9000-2015-\(rus\).pdf](http://www.pqm-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-9000-2015-(rus).pdf) / *Mezhdunarodnyy standart ISO:9000. Sistemy menedzhmenta kachestva – Osnovnyye polozheniya i slovar (International standard ISO:9000. The quality management system – fundamentals and vocabulary)*. [in Russian].
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад і голов. Ред. В. Т. Бусел – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с. / *Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy (Big explanatory dictionary of modern Ukrainian language)* / Comp. and general editor V. T. Busel. K., Irpin: WTF «Perun», 2001, 1440 p. [in Ukrainian].
5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page2>. / *Zakon Ukrayiny «Pro vyshchu osvitu» (The law of Ukraine «On higher education»)* of 01.07.2014 № 1556-VII. [in Ukrainian].
6. Енциклопедія освіти / академія педагогічних наук України, головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. / *Entsyklopediya osvity / akademiya pedahohichnykh nauk Ukrayiny (Encyclopedia of education)*, the chief editor of V. G. Kremen. K., Inter Yurinkom, 2008, 1040 p. [in Ukrainian].
7. Tuning Educational Structures in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www/let.rug.nl/TuningProjekt/index.htm>; – tuning.unideusto.org/tuningeu. [in English].

8. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34-42. / Zymnyaya Y. A. Klyuchevye kompetentsyy – novaya paradyhna rezultata obrazovaniya (*Key competences – new paradigm of educational result*), Y. A. Zymnyaya. Higher education today, 2003, № 5, pp. 34-42. [in Russian].

9. Сучасний словник іноземних слів / Уклад. О. І. Скопенко, Т. В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2006. – 789 с. / Suchasnyy slovnyk inozemnykh sliv (*Modern dictionary of foreign words*), Comp. A. I. Skopenko, T. V. Tymbalyuk. K., Dovira, 2006, 789 p. [in Ukrainian].

10. Ягупов В. В. Компетентностный подход к профессиональному образованию / В. В. Ягупов // Отечественная и зарубежная педагогика. – №2(5) – 2012. – С. 48-54. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.rsu.edu.ru/blog/wp-content/uploads/2013/09/LZ_RAO_N1_13.pdf. / Yahupov V. V. Kompetentnostnyy podkhod k professyonalnomu obrazovaniyu (*Competence approach to professional education*). National and foreign pedagogy, №2(5), 2012, pp. 48-54. [in Russian].

11. Зельницький А. М. Вища військова освіта – проблема гарантування якості / А. М. Зельницький // Вісник НАОУ. – 2012. – № 1(26). – С. 23–25. / Zelnytskyi A. M. Vyshcha viiskova osvita – problema harantuvannia (*Higher military education – the problem of quality assurance*), Bulletin of NDAU, 2012, № 1(26), pp. 23-25. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «19» квітня 2017 р.

Стаття прийнята до друку: «10» травня 2017 р.

Рецензенти:

Галус О. – доктор педагогічних наук, професор

Романишина Л. – доктор педагогічних наук, професор

Зельницький Андрій – провідний науковий співробітник науково-дослідного управління проблем розвитку військової освіти та науки центру військово-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, кандидат педагогічних наук, професор, e-mail: andnik0808@gmail.com

Zelnytskyi Andriy – leading scientific researcher of the scientific-research department of the problems of military education development and science of the military-strategic researches center of National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, candidate of pedagogical sciences, professor, e-mail: andnik0808@gmail.com

Цитуйте цю статтю як:

Зельницький А. Дефінітивний аналіз понять «якість освіти» і «компетентність», їх інтерпретація, удосконалення змісту та особливості введення в науковий обіг сфери вищої військової освіти / Андрій Зельницький // Педагогічний дискурс. – 2017. – Вип. 22. – С. 66–71.

Cite this article as:

Zelnytskyi A. Defintive Analysis of the Concepts of «Quality of Education» and «Competence», their Interpretation, Improving of the Content and Features of Introducing into the Scientific Circulation the Sphere of Higher Military Education, *Pedagogical Discourse*, 2017, Issue 22, pp. 66–71.

УДК 378.014(045)

БОГДАН КРИЩУК,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(Україна, Хмельницький, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія)*

BOHDAN KRYSHCHUK,

*candidate of pedagogical sciences, associate professor
(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi
Humanitarian-Pedagogical Academy)*

orcid.org/0000-0002-9999-5356

Розвиток шкільництва на Поділлі на початку XIX століття

Development of Schooling in Podillia Region at the Beginning of the XIX Century

Перед вітчизняною історико-педагогічною наукою сьогодні постає чимало завдань щодо розкриття історичного плину розвитку системи освіти на українських землях. Особливої актуальності набувають питання регіонального плану, яким чином розвивалася система освіти, зокрема і шкільництва, в різних регіонах України на різних історичних етапах.

У статті зроблено спробу розкрити розвиток шкільництва на Поділлі на початку XIX століття, в час досить економічно, соціально та політично складний. Вказано на основні законодавчі акти, які впливали на розвиток шкільництва; на політику уряду щодо заснування